

מלאכות בונה וסותר - א

בנין וסתירה בכלים, מכה בפטיש

שמת מז, א

מלבנות המטה ... לא יחזיר, ואם החזיר פטור אבל אסור. ולא יתקע, ואם תקע חייב חטאת. **ופרש"י**: נמצא עושה כלי וחייב משום מכה בפטיש, אב לכל גומרי מלאכה. ולא משום בנין, דאין בנין בכלים.

שבת קב, ב

עייל שופתא (בית יד) בקופינא (חור) דמרא (את חפירה), רב אמר משום בונה, ושמואל אמר משום מכה בפטיש. **ובתוס' שם**: ואע"ג דקיי"ל אין בנין בכלים. אור"י דהיינו דווקא בהחזרת תריסין, או במנורה של חוליות, אבל בנין גמור מיחייב בכלים כמו בקרקע ... יש סתירה ובנין בכלים.

שבת קכב, ב

תנו רבנן דלת של שידה ושל תיבה ושל מגדל, נוטלין אבל לא מחזירין. ושל לול של תרנגולים, לא נוטלין ולא מחזירין ... כיון דמחברי בארעא יש בנין בקרקע יש סתירה בקרקע. אלא של שידה ושל תיבה ושל מגדל ... אין בנין בכלים ואין סתירה בכלים, וגזירה שמא יתקע. **ופרש"י**: גזירה שמא יתקע בחזקה בסכין ויתדות, והוה ליה גמר מלאכה, וחייב משום מכה בפטיש.

שוע"ר סי' שב

ה דרך האומנים העושים כלי מתכת להכות בפטיש על הכלי אחר שנגמר, כדי להשוות עקמימותו בהכאה זו, והכאה זו היא גמר מלאכת הכלי, והוא אב מלאכה שהיתה בכלי המשכן. וכל העושה שום דבר שהוא גמר עשיית הכלי ותיקונו הרי גמר זה נחשב למלאכה, והוא תולדות מכה בפטיש שהיה במשכן.

שוע"ר סי' שיג

יד כל דלתות הכלים, כגון שידה תיבה ומגדל שיש להם דלתות מצדיהם, ויש להן שני צירים, דהיינו שני ראשים הבולטים מן הדלת, אחד למעלה הנכנס בחור שבמשקוף ואחד למטה הנכנס בחור שבאסקופה, אם יצא ציר התחתון כולו ממקומו, אסור להחזירו, גזרה שמא יתקע, דהיינו שיהדקו שם בחוזק במקבות וגרון שלא יוכל עוד לצאת משם, ויתחייב, **משום בונה כמו שיתבאר, או משום מכה בפטיש**.

יח ואפילו כלים שאינם מחוברין לקרקע, אם הם גדולים כל כך שמחזיקין מ' סאה, דהיינו אמה על אמה ברום ג' אמות, עם הדפנות, בלא עובי הרגלים והלבזבזין, הרי הם כאהל, ויש בהן בנין וסתירה, ולפיכך אסור ליטול דלתותיהם מהם.

יט לא אמרו שאין בנין וסתירה בכלים, אלא בבנין גרוע וסתירת בנין גרוע, כגון נטילת הדלת מהכלי והחזרתה, שאין החזרה בנין גמור, הואיל ועדיין היא מפורקת מהכלי, שאינה תקועה שם בחוזק ויכול ליטלה ממנו בקל, ולכן גם נטילתה אין זו סתירת בנין גמור. וכן כל כלי שהוא של פרקים, אם אין פרקיו תקועין בחוזק, אין בפריקתן סתירה גמורה ולא בהחזרתן בנין גמור.

אבל העושה כלי מתחלתו, הרי זה בנין גמור וחייב משום בונה, **והשובר כלי שלם, הרי זו סתירת בנין גמור, וחייב משום סותר**. וכן התוקע העץ בתוך הקרדום להיות לו לבית יד, חייב משום בונה. וכן כל התוקע עץ בעץ, בין שתקע במסמר בין שתקע בעץ עצמו עד שנתאחד, הרי זה תולדת בונה וחייב. **וכל המפרק עץ תקוע, חייב משום סותר, כמו הסותר בנין גמור**.

כ ואפילו בכלי של פרקים, אם תקע פרקיו, דהיינו שהדקם בחוזק, בענין שצריך לזה גבורה ואומנות, הרי זה בנין גמור וחייב משום בונה.

כא כל כלי של פרקים שנתפרק אסרו חכמים להחזירו בשבת, אפילו אינו מהדקו אלא מעט, בענין שהוא רפוי ואינו רפוי, גזרה שמא יתקע בחוזק.

כב כל כלי של פרקים שהוא מהודק בחוזק בענין שהיה חייב משום הידוק זה, **אסור לפרקו בשבת משום סותר**. אבל אם הוא מהודק קצת, שאין איסור בהדוק זה אלא משום גזרה שמא יתקע בחוזק, אין בו גם כן משום סותר, ומותר לפרקו לכתחלה.

שוע"ר סי' שיד

א כבר נתבאר שאין בנין וסתירה בכלים שאין מחזיקים ארבעים סאה, כשאינו בנין גמור. לפיכך חבית של חרס שאינה מחזקת ארבעים סאה, שנשברה ודיבק שבריה בזפת, **מותר לשברה בשבת**, בין ביד בין בכלי, כדי ליקח מה שבתוכה, **ואין בה משום סתירה, מפני שאינה בנין גמור**. ובלבד שלא יתכוין, לנקבה נקב יפה שיהא לה לפתח נאה, שאם כן הרי הוא **מתקן כלי, וחייב משום מכה בפטיש**.

יז שיש אומרים שאין בנין וסתירה בכלים אפילו בבנין גמור וסתירה גמורה, ולא אמרו שהמחזיר דלת שידה תיבה ומגדל ותוקעה בחוזק, וכן המחזיר כלי של פרקים ותקע בחוזק, חייב חטאת אלא מפני שהוא מתקן כלי וחייב משום מכה בפטיש, אבל **כשסותר דבר התקוע בחוזק, ואפילו סותר ושובר כלי שלם לגמרי, אין בזה שום איסור כלל**, אם הוא לצורך השבת. ויש לסמוך על דבריהם לענין אמירה לנכרי.

יח חותלות של תמרים ושל גרוגרות, דהיינו כלים העשויים מכפות תמרים, ומניחין בתוכם גרוגרות או תמרים שלא נתבשלו בחמה שיגמרו שם בישולם ... אפילו גופן של כלים אלו מותר להפקיע ולחתוך, מפני שבנין כלים אלו העשויים מכפות תמרים הוא בנין גרוע, **שאינו עשוי להתקיים הרבה**.